

Parker og Haver i Odense centrum

Und dig selv lidt sundhed – ta' en tur i det grønne og få sved på panden

Man ved, at omgivelserne påvirker kroppen og har betydning for, hvordan man føler sig tilpas. Så hvorfor ikke benytte de smukke omgivelser til at bevæge kroppen og pleje sjælen.

Vidste du:

At jo mere natur, der er adgang til på skoler, jo flere uden-dørsaktiviteter foregår der og jo mere bevæger børnene sig. Så det er kun lærerens fantasi, der sætter grænsen for "skole" i parken.

At den anbefalede halve times daglige fysisk aktivitet kan sammensættes af mindre portioner, for eksempel 10 min. af gangen. Så en rask omvej gennem parken nytter. Især hvis det gøres til en vane.

At det sociale element i at være fysisk aktive sammen er vigtig for alle aldersgrupper. Så uanset om det er hyggen i stavgangen eller konkurrencen i rundbolden, så er byens parker der til rådighed.

At ophold i naturprægede områder kan øge følelsen af overskud, virke afstressende forbedre humøret og følelsen af selvtillid. Så måske kan et "walk and talk" møde i parken give uventede sidegevinster i en stresset hverdag.

HJERTEFORENINGEN

Kræftens Bekæmpelse

ODENSE KOMMUNE

**Parker og haver
i Odense centrum**

Udgivet af:

Park- og Vejafdelingen
Miljø- og Teknikforvaltningen
Odense Kommune
5000 Odense C
Tlf.: 6551 2763

Foto's:

Odense Kommune

Redaktion:

Lene Holm, Park- og Vejafdelingen

Layout, opsætning samt trykproces:

Randi Simonsen, Byplan- og Miljøafdelingen

Tryk:

Clausens Offset Aps

Papir:

Cyklus print

ISBN:

Egne notater:

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Oversigtskort	4
Lotzes Have	6
Kongens Have	11
H. C. Andersens Have	16
Munke Mose	21
Ansgar Anlæg	26
Odense Å	28

Forord

Kære gæst i "Det grønne Odense".

Med denne lille guide kan du gå på opdagelse i Odense Kommunes parker og haver i centrum. De fem parker og haver tilbyder vidt forskellige oplevelser og muligheder - hver med deres egen stemning og karakter præget af historie og natur. Med andre ord, der er noget for enhver, hvad enten du vil på picnic, er til leg og aktivitet eller bare ønsker ro, afslapning og fordybelse i det grønne.

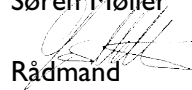
Det er dejligt at vide, at man kan kombinere Sundhedsstyrelsen råd om 0.5 times motion om dagen med en grøn oplevelse. F.eks. kan man tage en spadseretur fra H. C. Andersen Haven ved Odense Rådhus, følge stien langs åen gennem området ved Nonnebakken, fortsætte i Munke Mose for at slutte ved Åfarten ved Filosofgangen.

Vil du have uddybende information om skulpturerne i byen, kan du benytte linket www.skulptur.odense.dk.

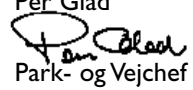
Vi håber, at du vil finde parkerne og haverne er et besøg værd uanset årstiden.

Rigtig god fornøjelse og husk, at "græsset må gerne betrædes".

Søren Møller

Rådmand

Per Glad

Park- og Vejchef

Lotzes Have - fra apotekerhave til en moderne museumshave

Historie

Lotzes have er opkaldt efter apoteker Gustav Lotze. Han udvidde haven, da han købte Løveapoteket i 1852. Haven blev berømt for sin store samling af planter fra hele verden, både læge- og krydderurter og eksotiske træer og buske.

En tegning over haven fra 1819 vidner om, at haven allerede på det tidspunkt har fungeret som apotekerhave og måske i flere århundreder inden da.

I 1701 blev haven beskrevet som 5000 kvm stor og anlagt "med rosen og andre træer". I den nordlige ende lå en karpedam. I dammen var en lille ø forbundet med haven ved en bro. Der lå også et toetagers lysthus eller orangeri (drivhus) i bindingsværk.

Grundlaget for datidens apotekerhave var et mønster af regelmæssige, firkantede bede. I haven dyrkede man de urter, som var nødvendige for at kunne fremstille apotekets medikamenter. Feks.: julerose, fingerbøl, bulmeurt, salvie, morgenfrue, øjentrøst og mange flere. Efter høst blev disse planter tørret og lagret - som regel på apotekets loft.

Andre vilde urter blev indsamlet af børn og koner og afleveret i sække mod betaling.

H. C. Andersens mor skaffede sig på den måde en hårdt tiltrængt indtægt. Når hun afleverede urterne, tog hun nok Hans Christian med, som derved blev bekendt med den store, spændende have.

Lotze var en driftig mand, der iværksatte dyrkning af tredive forskellige medicinske planter på Løveapotekets gård ved Nyborgvej i store bede på marker.

Apotekerhaven blev derefter omlagt til et udpræget lystanlæg i den tids landskabelige havestil af landskabsgartner N.A. Flindt (1822-1901).

Haven skulle rumme en stor plantesamling og blev anlagt med slyngede stier, tæppebede af græs og mange eksotiske træer og buske. Fiskebassinet blev til en idyllisk åkandem. Øen blev til en stenhøj, hvorpå der blev rejst et lille rundt, tempelagtigt lysthus. I havens nordlige ende blev der opført et 97 m. langt drivhusanlæg. Hovedattraktionen var en stor orkidésamling.

Om apoteker Lotze kan i øvrigt fortælles, at han virkede som byrådsmedlem i 30 år i Odense og arbejdede aktivt i byens forskønnelseskomité. Han var den drivende kraft bag oprettelsen af Odense Museum i 1860.

Efter en ca. 50-årig glansperiode forfaldt haven, indtil den i 1959 blev overtaget af Odense Kommune.

Haven er siden da kraftigt reduceret i forbindelse med etableringen af Thomas B. Thrigsgade, Børnekulturhuset Fyrtøjet og H. C. Andersen Museet.

Med opførelsen af Børnekulturhuset Fyrtøjet i 1997 forsvandt de sidste stensætninger fra den gamle have.

I 2003 blev hovedindgangen til H. C. Andersen Museum flyttet til selve Lotzes have med indgang fra Bangs Boder.

Naturværdier i dag

De seneste nybyggerier har stillet nye krav til havens indhold og funktion med flere besøgende på et mindre areal. Ved indretning af haven, som den er i dag, har man især ønsket at skabe en mangfoldighed og frodighed i en moderne form og et nutidigt plantevalg, men i apoteker Lotzes ånd.

Et hovedelement i haven er det krumme vandbassin, der grænser op til H. C. Andersen Museet. Meget tæt ved museets butik findes et gammelt tempeltræ (*Ginkgo biloba*) fra apotekerhaven.

En ny terrasse (forbeholdt museets gæster) er beplantet med tørketålende græsser og tre træer af arten tretorn (*Gleditsia triacanthos* "Skyline").

Ved vandbassinet ved "Fyrtøjets" gangbro er der et frodigt sumpbed med astilbe, iris, hosta, en primula og engkabbeleje. I sumpbeddet findes et "kildevæld", der forsyner en smal kanal og et mindre vandfald og dermed skaber cirkulation og vand i søen.

Ved Fyrtøjets café er der anlagt en terrasse til udendørs servering. Bortset fra to askbladet løn (*Acer Negundo*) er det skrånende terræn udelukkende beplantet med flerstammede paradisæbler af søterne: Akso, Sieboldi og Butterball i en bundplantning af forskellige storkenæb, der summer af insekter om sommeren.

Mellem søen og den afskærmende beplantning langs Bangs Boder ses to træer. Det ene er en flot hængeask, der fylder fint med sine stive nedhængende grene. De sorte knopper, som er et af askens særlige kendetegn, kan tydeligt ses. Det andet er en broget bladet ahorn, som står på en forhøjning. Sammen med tempeltræet er de to store træer eneste levn fra fortidens apotekerhave.

Parallelt med Bangs Boder er der anlagt en grussti mellem to brede rabatter med træer, buske og forskellige stauder.

På stien kan man både få blomstrende næroplevelser og et smukt syn ud over hele haven, hvad enten man opholder sig på en af bænke eller blot er på gennemgang.

I plantebedet op mod husene i Bangs Boder findes træer som kobberbirk, hjertetræ, sort valnød og buske som kornel og parykbusk i en bundplantning af klokkebusk.

Aktiviteter

Haven fungerer som en lille grøn oase ved H. C. Andersen Museet og Børnekulturhuset Fyrtøjet.

Endvidere nyder cafeens gæster godt af de grønne omgivelser.

Det samme gør H. C. Andersen Paraden, der hvert år optræder for et stort publikum på plænen.

En afslappende rundtur i haven tager en lille halv time.

I den store ahorn placeret ud mod Thomas B. Thrigesgade tændes hvert år i december tusindvis af lys som stjerner i julemåneden.

Kongens Have

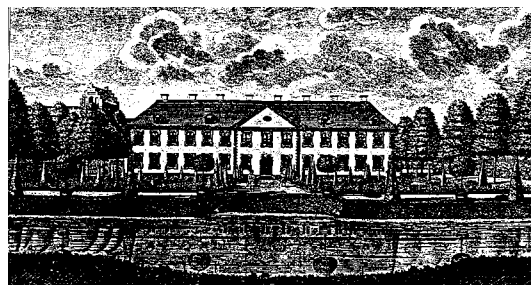
Historie

Kongens Have var oprindeligt en klosterrhave til det daværende Skt. Hans Kloster, som var anlagt af Johanittermunkene i 1400-tallet.

Efter reformationen i 1536 overgik klosteret og haven til kongen.

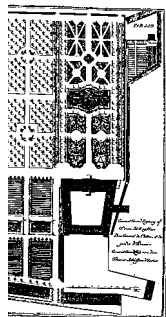
Kongen rejste meget og havde brug for et slot i Odense. Derfor lod Frederik den 4. det gamle kloster undergå en kraftig forvandling, og der blev opført en helt ny fløj mod nord. Denne konge var særligt optaget af at få sat provinsresidenderne i skikkelig stand og gjorde derfor en indsats på slottene i Odense, Sønderborg, Kolding og Aalborg.

Kongens Have blev anlagt som barokhave i 1720'erne efter plan af arkitekt Johann Cornelius Krieger. Der skulle skabes en samklang mellem bygning og have.

Havens hovedelementer var tre alleer, bassiner og et firdelt broderiparterre (se illustration).

Haven var større dengang. Blandt andet lå der en stor køkkenhave, der hvor Odense Teater og en del af Jernbanegade ligger i dag.

I 1725 blev der plantet 200 takspyramider, 100 lindetræer, 100 kastanier, 100 højstammede kirsebærtræer og 12 laurbærtræer.

Kongen nåede næppe at se den færdige slotshave mange gange, men til gengæld var det det sidste han så, inden han i 1730 døde på Odense Slot.

Haven blev i 1800-tallet gennem flere renoveringer omlagt til en mere landskabelig have. Havens alleer blev dog bevaret. Foran slottets hovedfacade var der i denne periode anlagt et større bassin.

Kongens Have blev gradvist åbnet for byens borgere, inden Odense Kommune i 1907 overtog Slottet og Kongens Have og åbnede haven. Midt i 1900-tallet var der en tid en bemandet legeplads.

Haven gennemgik en større renovering i 1970'erne, hvor den gamle allé af kastanier langs havens østside blev erstattet af den nuværende lindeallé. Staudehaven vest for slottet blev etableret.

Et vigtigt element i Kongens Have var et stort antal gamle elmetræer. Disse forsvandt i forbindelse med elmesygen i 1980'erne og 1990'erne.

Der er i 2003 iværksat en fredning af Kongens Have. Baggrunden for fredningen var ønsket om at forhindre planerne om udvidelse af Odense Teater i haven. Fredningen forventes at få karakter af en rammefredning, som forhindrer byggeri, og som formentlig vil bevare nogle af de historiske havelementer. Derudover forventes fredningen at give ret vide rammer for havens fremtidige brug og udformning.

Naturværdier i dag

Den nuværende Kongens Have er på 3,2 ha (32.000 kvm). To af barokhavens oprindelige tre alleer kan genfindes i haven i dag. Lindealleen, som afgrænser haven mod øst, ligger, hvor der siden barokken har været en allé. Resterne af en anden barokallé af hestekastanier ses ved Odense Teater.

Haven har flere eksotiske træer, der stammer fra den landskabelige periode. Der er f.eks. fire forskellige former for bøgetræer: Den almindelige bøg, hængebøgen, bregnebladet bøg og blodbøg. Prøv, om du kan finde dem.

Staudehaven er et af havens nyeste elementer. Nærheden ved Slottet, bassinet, de særlige træer og selvfølgelig alle blomsterne gør haven til et attraktivt sted at være.

Bedene i staudehaven er frodige og harmoniske og meget varierede. Bedene markeres af fem uregelmæssigt bugtede takshække, som med stor skulpturel virkning danner baggrund for bedene. Taks er siden barokken brugt, når man ønsker hække og figurer, fordi den skyder villigt og kan klippes i meget præcise former.

Særlige træer er hægebøg, tempeltræ, tulipantræ og magnolie i forbindelse med stauderhaven. Hægebøgen opleves som en levende skulptur.

Tulipantræ og magnolie konkurrerer om den største beundring fra hver sin side af bassinet. Tulipantræet står smukt i blomst i juni/juli, hvor magnolien til gengæld byder på overdådigt hvid blomsterrigdom i maj.

I den nordlige og nordvestlige del tilbyder haven en lukket, bevokset og skyggefylt haveoplevelse, og det er her, de fleste af havens træer står i dag.

Ved rytterstatuen (se senere) placeret over for den gamle banegård er plantet røde roser, af sorten H. C. Andersen.

Kulturelementer

Der findes en række skulpturer i Kongens have.

Den største er Aksel Hansens rytterstatue af Kong Christian IX afsløret i 1912 og placeret lige over for den gamle banegård. Statuen er oprindeligt rejst som symbol på det gode forhold, der altid har været mellem kongen og den odenseanske befolkning.

Umiddelbart foran slottet finder man Odenses ældste offentlige monument, som blev afsløret på Flakhaven i 1868. Bronzestatuen forestiller Kong Frederik VII, som ved tronskiftet i 1839 blev guvernør over Fyn og boede på Odense Slot indtil han selv i 1848 besteg tronen.

Man kan også finde et mere utraditionelt kunstværk i haven, nemlig lydboblerne, der består af 9 halvrunde enheder der udsender lyd. På forskellige sprog og med et sekunds mellemrum, lyder ordet "nu". Skulpturen er lavet i 1993 af Eva Isobel Koch.

Aktiviteter

Havens to vigtigste funktioner er at være et flot frirum omkring Odense Slot og give borgerne og gæsterne til byen en flot velkomst. Haven er desuden på grund af sin placering mellem Odense banegårdcenter og byens centrum en gennemgangspark, som også benyttes til leg, boldspil, ophold, solbadning, picnic, andefodring og anden uorganiseret rekreativ anvendelse.

Der er flere større organiserede arrangementer som koncerter i sommerhalvåret i haven.

En afslappende rundtur i haven tager en god halv times tid.

700 fakler tændes i julemåneden af spejdere, så turen gennem haven også i den mørke tid gøres til en oplevelse.

H. C. Andersen haven - fra læseforenings have til rådhus-have

Historie

Haven er beliggende mellem Centrum og Sankt Knudsgade kvarteret. Haven er anlagt i 1876 af Læseforeningen. Det betød, at haven var lukket for almindelige besøgende. Læseforeningen var et bibliotek for de rige borgere.

Kun personer med adgangskort kunne besøge haven. I 1942 overdrog Læseforeningen haven til Odense Kommune.

Et helt nyt parkanlæg blev skabt: Udover Læseforenings Have, blev en del af kirkens areal, Klosterhaven, Centralbibliotekets have og Industripalæets have inddraget. Bag projektet stod havearkitekterne C. Th. Sørensen og P. Wad i samarbejde med arkitekt B. Helweg-Møller, der var rådhusets arkitekt.

Vigtige elementer i projektet var pergolaen og hovedadgangen fra rådhuset.

Pergolaen er anlagt som et nyt element i haven, da den blev indrettet som have til byens rådhus. Pergolaen, alle broer i haven og "kinesermuren" er tegnet og udført i særlig fin kvalitet, som er en rådhushave værdig. Den oprindelige pergola indeholdt et fint mønster af rudeformede bede.

I midten af 80'erne blev mønsteret ændet til halvcirkelformede bede og grusgange, der giver mulighed for ophold og gennemgang. Flere har udtrykt ønske om at genskabe hovedlinjerne i pergolaens oprindelige bede.

I HCA-havens østlige del er der siden 1960'erne skabt forbindelse under Albanigade til Det Adelige Jomfrukloster og videre langs Odense Å.

Haven havde tidligere mange store træer, der gav en lukket og intim oplevelse på især midterløbet. Elmesygen og orkanen i 1999 har fjernet mange af havens store træer.

De færre træer giver omvendt en bedre mulighed for at opleve ådalen og domkirken.

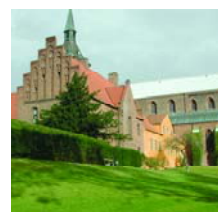
I forbindelse med Domkirken findes Klosterhaven. Den er tegnet i 1922 af havearkitekt I. P. Sørensen og er et af Odenses fineste haverum med en spændende plantesamling.

Naturværdier i dag

Haven er på 2,8 ha (28.000 kvm). Hovedindtrykket af en stille og frodig park er bevaret fra Læseforeningens tid.

Den store kvalitet ved haven er, at naturgrundlaget i form af terræn og åløb sætter sit kraftige præg på haven.

Haven har efter fynske forhold et markant terræn, særligt op mod domkirken.

Haven rummer 2 særhaver, Klosterhaven og pergolaen. Havens stier, broer, trapper og "kinesermuren" binder delområderne sammen og understreger det elegante og bymæssige præg.

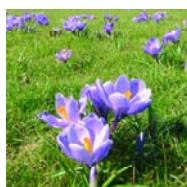
Bedene i klosterhaven indeholder en blanding af én- og flerårige planter, som repræsenterer gamle læge- og krydderplanter. Bedene er omkranset af lave hække af buskbom. Indergården rummer gamle roser, kattetur og stokrose. I forbindelse med klosterhaven placeres hver sommer store krukker med myrter.

I pergolaen ses året rundt stauder, klatreroser og slyngplanter. Pergolaens centrale bede skifter efter årstiden med tulipaner om foråret og sommerblomster om sommeren og efteråret. Om vinteren er bede dækket med gran. Som slyngplanter ses blandet andet klematis, klatrehortensia og blåregn.

På de mere ånære arealer indbydes mange steder til, at man kan gå helt ned til åen og opleve vand og vandkant. Hvor der ikke er klippet græs til åkanten ses flere steder store flader med rød og hvid hestehov og flader med siv og urter.

På øens plæner hen imod Albanibroen ses et løgtæppe af blå og hvide krokus.

Kulturelementer

I 1949 blev H. C. Andersen statuen placeret i haven. Den er skabt af Lois Hasselris. Statuen har oprindeligt stået i Kongens Have, hvor den blev afsløret i 1888 samt senere på Gråbrødre Plads.

Ved HCA-skulpturen i åen ses Erik Heides skulptur papirbåden fra 1985.

I Klosterhaven og på græsskråningerne nedenfor Klosterhaven ligger mindeplader, placeret dér, hvor frihedskæmpere blev skudt i 1945 den 5. maj.

Siden 1961 har HCA-haven med jævne mellemrum dannet rammen om Odenses Skulpturudstilling.

En markant følge af den første udstilling var oprettelsen af Odense Bys Kunstfond, som fik til opgave at erhverve kunst til udsmykning af offentlige steder i Odense, ude eller inde.

Aktiviteter

For foden af domkirken finder du byens hyggeligste og bedste kælkebakke. Om sommeren benyttes haven/parken til solbadning, picnic, andefodring, leg og boldspil. Havens mere stille rum som Klosterhaven og pergolaen indbyder til afslappende ophold, hvor man kan nyde årstidens blomster og dufte.

Som nævnt vil man med års mellemrum kunne opleve skulpturudstilling i haven.

En lille dansescene giver mulighed for sommerarrangementer.

En afslappende rundtur i haven tager godt en halv times tid.

Munke Mose - fra mose til landskabelig park

Historie

I 1881 købte Odense Kommune arealet af Munke Møllers fabrikker, da man ønskede at friholde området for bebyggelse. Det var et lavtliggende mose- og engområde, som delvist blev anvendt til græsning og høslæt.

Da de fugtige mose- og engområder ofte blev oversvømmet af åen om vinteren, var det nærliggende at anvende området til skøjtebane.

I 1912 tilbød frøgrosserer Chr. Dæhnfeldt at betale 2/3 af anlægsudgifterne til et parkanlæg. Han sagde: "Da jeg interesserer mig for Munke Mose-anlægget, fordi dette ved sin beliggenhed har betingelser for at kunne blive et for en provinsby enestående parkanlæg, har jeg anmodet landskabsgartner Edv. Glæsel om at udarbejde planer og overslag til dets omdannelse, således at det i en uoverskuelig fremtid kan blive til glæde og gavn for byens borgere".

Mellem Munke Mose og H. C. Andersen Haven ligger parkområdet Nonnebakken. Indtil 1909 stod der på Nonnebakken endnu rester af ringvolden omkring en vikingeborg. Den blev i 1100-tallet indrettet til nonnekloster, som i 1200-tallet flyttede til Dalum Kloster. Sidenhen er resterne af borgen omtalt som Nonnebjerg eller Nonnebakken.

Naturværdier i dag

Munke Mose er på 8,5 ha (85.000 kvm). Blandingen af træer, søer, øer og vandløb giver området et alsidigt og spændende udtryk med mulighed for mange oplevelser.

Plænernes tætklippede græs er i kontrast til de mere naturprægede skov- og sumpområder med elementer af mere vild natur forårsaget af nærheden til Odense Å.

Munke Mose har mange flotte enkeltstående træer og lunde af eg, bøg, ask, kastanje m.v.

De store træer giver parken et frodigt udtryk.

Munke Mose har følgende særlige træer: Den største botaniske sjældenhed i Munke Mose er træet Japansk elm (Zelkova), som trives godt i mosejorden. Den har lys stamme og flotte karakteristiske rundtakker i bladranden. Den har sin største udbredelse i Vest- og Østasien. De 4-5 meter høje træer er placeret i skovpartiet langs asfaltstien, der løber tværs gennem mosen fra Filosofgangen til Odense Tekniske Skole.

Munke Mose rummer også et fint eksemplar af Tempeltræet (*Ginkgo biloba*) på den store plæne over for Åfarten. Den kan kendes på sine vifteformede blade.

Arten er mere end 200 millioner år gammel. Den blev plantet ved templerne i Kina, Japan og Korea og blev betragtet som et helligt træ. Historien beretter, at munkene skulle spise de blommeagtige frugter for at nedsætte deres vandladningstrang under de hellige ceremonier, som kunne være langvarige. Historien er ikke bekræftet.

Mellem åen og Odense Tekniske Skole ses et kæmpe eksemplar af Kaukasiske Vingevalnød. Træet har en meget flot vækst, der breder sig ud over plænen og har markante frugter, der er som syet på en snor. Ved vintertid ses knopperne som kunstfærdige vækster på grenene.

Modsat Vingevalnødden på den anden side af stien står flere eksemplarer af Tyrkisk Hassel, der har sin oprindelse i Lilleasien. Bladene er større og mere ru end hos den almindelige hassel, og stammen har et karakteristisk mønster.

Ud til åen tæt på legepladsen ses en række af meget store hængepil i åkanten.

Odenses flotteste løgtæppe med krokus og scilla er beliggende langs Odense Tekniske Skole mod Hunderupvej.

Kulturelementer

Carl Hugo Lissberg startede oprindeligt på en mindre udgave i 1934, da tanken først havde været, at opstille *"Havhesten"* i Friluftsbadet, men Forskønnelsesudvalget i Odense Kommune fandt, at et så smukt kunstværk skulle placeres i bymidten. Skulpturen blev afsløret den 20. juli 1939.

"De vilde svaner" fra 1955 af Carl Hugo Liisberg blev afsløret den 2. april 1955 i anledning af H. C. Andersens 150-årsfødselsdag. I omkring 30 år stod den store bronzeskulptur ved indgangen til Eventyrhaven, men blev flyttet i forbindelse med at Kreditforeningen Danmarks hus blev bygget.

Til minde om Frøgrosser Dæhnfeldts indsats står der i dag en støtte med hans portræt i parkens sydlige del.

Ud for Teknisk Skole i søen finder man Erik Varmings *"Uden titel"* i slebet granit som er skænket af Munke Mølle Fonden i anledning af Odenses 1000-års jubilæum i 1988.

På kanten af en af søerne ud for Teknisk Skole ses Lars Ekholms jernskulptur *"Uden titel"* som også er skænket af Munke Mølle Fonden i anledning af Odenses 1000-års jubilæum i 1988. Tilsvarende gælder for Pierre Schumanns marmorskulptur *"Uden titel"* fra 1988, som er placeret på den store plæne mellem legeplads og Odense Å.

Aktiviteter

Munke Mose anvendes hovedsageligt til spontant friluftsliv, dog undtaget faste traditioner som 1. maj-arrangementer og sidste skoledag. Legepladsen i mosen er særlig populær.

Her er en række kendte små naturelementer som fugle, fisk, åkandeblade, brudelys og sommerfugle gjort store og anvendelige for leg. F.eks. kan man hoppe fra åkandeblad til åkandeblad, mens far og mor venter under et overdimensioneret skræppeblad.

Munke mose er beriget med både en række gennemgående stier, der anvendes til hurtig færdsel, og en række smallere og mindre stier i anlægget, som indbyder mere til at gå på opdagelse.

Odense Å-sti løber gennem Munke Mose. Sydpå når den ud til Fruens Bøge og Bellinge og nordpå til Kertemindevej. En del af stien mod Bellinge er såkaldt *"Hjertestien"*, som er en markering etableret i samarbejde med Hjerteforeningen med henblik på at invitere til motion i grønne omgivelser.

På Odense Å kan man tage en tur i lejet robåd, vandcykel eller tage med Åfarten til Zoo og Fruens Bøge i sommerhalvåret.

En boldbane i parkens sydøstlige del er tilgængelig for både fodboldklubber og uorganiserede spillere.

En afslappende rundtur i Munke Mose tager godt en halv times tid.

For unge mennesker byder arealet ved Nonnebakkens på en række gode tilbud: Beachvolleybane, basketballbane og en skaterrampe.

Ansgar Anlæg

Historie

Ansgar Anlæg et stort åbent parkområde ved Ansgar Kirke og Assistentens kirkegården.

Det er på 3,2 ha (32.000 kvm).

I sin nuværende form er Ansgar Anlæg tilplantet på en gammel markedsplads nogenlunde samtidig med

byggeriet af Ansgar Kirke, der stod færdig i 1912.

Naturværdier i dag

Parkens største botaniske sjældenhed er gruppen af amur-korktræerne, som stammer fra Østasien. Amur-korktræet har flotte finnedede blade, og gnider man på dem fremkommer en aromatisk duft fra små kirtler med æteriske olier. Træerne smider bladene på én gang om efteråret. Til gengæld bliver frugterne tilbage. Bemærk de specielle aftegninger på barken.

En lund af birk lyser flot op i det grønne miljø omgivet af store kastanjer og stedsegrønne taks.

Ved legepladsen står en meget flot og gammel ægte kastanje. Træet giver spiselige kastanjer, når det har været en god sommer.

Ud for Kastanjevej ved stien ind mod Assistentens kirkegården står en flot rød kastanje.

Kulturelementer

I 1947 havde byrådet anmodet forskønnelseskomiteen om at udskrive en konkurrence til rejsning af et mindesmærke for besættelsestidens ofre.

Blandt 41 indkomne forslag valgte man Robert Lund-Jensens skulptur, som blev afsløret den 5. maj 1950.

Foran Angar Kirke ses Frede Troelsens "Kløvet sten" fra 1991, der består af svensk granit og natursten.

Aktiviteter

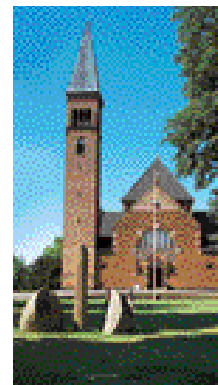
Enhver by med respekt for sig selv har et suttetræ. Vores står her i Ansgar anlæg. Det er en velvoksen, bredkronet Tyrkisk Hassel, hvor alle byens børn er velkomne til at ophænge sutter.

Petanquebanerne trækker mange til. På plænerne afholdes der 1. maj-arrangement, og ved mindesmærket for de faldne i krigen er der hvert år mindehøjtidelighed den 4. maj.

Typisk hvert tredje år afholder Odense kongelig privilegerede borgerlige Skyttelaug skiveskydning ved skydevolden i anlæggets sydøstlige hjørne.

Ansgar Anlæg anvendes som midlertidig opbevaringssted til skulpturer.

En afslappende rundtur i Ansgar Anlæg tager en lille halv times tid.

Odense Å - fra handelsvej til habitat-område med international betydning

Historie

Odense Å er Fyns største og længste vandløb. Fra udspringet ved østsiden af Arreskov Sø til udmundingen i Odense Fjord er der ca. 60 km, og åen afvander en femtedel af Fyn. I dag er Odense Å dog en pusling i forhold til sidste i s t i d s

store smeltevandsflod, hvis fossende masser slæbte ler og sand fra dødisen på Højfyn til de flade sletter ud mod fjorden.

Odense By lå oprindeligt nord og vest for åen, der var en vigtig handelsvej - men også en farlig indfaldsvej for fjendtlige skibe. Det sidste skulle ringborgen på Nonnebakken råde bod på.

Åen er i dag opstemmet gennem Odense By ved papirfabrikken i Dalum, i Munke Mose og ved Ejby Mølle. Mølledriften går helt tilbage til middelalderen.

Op igennem 1800-tallet blev det populært at tage til Fruens Bøge ad åen, og fra 1882 sejlede de første dampbåde skovgæster fra Odense til de små restaurationer (traktørstederne). Sangen "Sejle op ad åen" er inspireret af disse sejlture og blev ofte sunget undervejs.

Odense Å er udpeget som Habitatområde på grundlag af blandt andet forekomst af den sjældne Tykskallet Malermusling og en pignomerling. Et habitatområde udpeges for at beskytte og bevare bestemte naturtyper og arter af dyr og planter, som er af betydning for EU. Der findes 254 habitatområder i Danmark.

Der er indledt fredningssag for Odense Ådal med henblik på at sikre de landskabelige og naturmæssige værdier i området.

Naturværdier i dag

Odense er kendetegnet ved sine smukke ådale, der med blomstrende enge og svajende rørskov skærer igennem byen. Vandet forbinder naturområder og parker, der ligger som grønne perler i dalene. Mod fjorden flader landskabet ud, og stemmer fra fjordens mangfoldige fugleliv blandes med det blide bølgeslik.

Fuglene

Året rundt kan man høre gærdesmuttens smældende sang i det fugtige åkrat. I hårde vintre med megen sne, sulter og fryser mange af dem ihjel. Gærdesmutter er dog utroligt produktive. Dels får de mange unger - op til tre kuld om året med op til 15 i hvert

kuld. Og dels har de stærkeste hanner flere koner, som han grovbygger reden for.

Herefter færdig indretter hunnen det kuglerunde bo med hul i siden.

Vandstæren trækker ned nordfra, når kulden sætter ind. Den holder gerne til i stryget ved Havhesten i Munke Mose og ved Ejby Mølle. Her kan man se den som en lille sort-hvid prop i strømmen. Fuglen er en kluntet flyver, men en ferm svømmer, når den dykker efter smådyr under vand.

Den store skallesluger er en vintergæst fra Østersøen. Fra fjorden trækker den op i den isfri å for at dykke efter fisk. Andefuglen er nærmest gåsestor og har et langt, rødt næb, der ender i en krog.

Besøger man Munke Mose en tidlig morgen, vil man ofte få et glimt af fiskehejren, der flygter fra sin fiskeplads med store, bløde vingeslag og måske et højt, hæst vræl.

Fisk

Der findes mere end 20 forskellige fiskearter i Odense Å-systemet. Ørreder holder gerne til, hvor vandet strømmer stærkt. I de stillestående dele af åen trives især skaller, brasner og aborrer, mens glubske gedder lur under udhængende træer. I årets løb foretager mange fisk vandringer gennem vandløbet for at formere sig.

Lystfiskeren spærrer øjnene op, når en fladfisk bider på krogen flere km oppe i åen. Ligesom ålen, ynder skrubben fersk- og brakvand, men må dog ud i saltvand for at gyde. I februar til maj trækker de gydemodne skrubber ud og gyder på 20- 40 meters dybde i havet.

Man kan se rimter under vandspejlet som store skygger, der dovent ringer efter fluer og franskbrød. Den voksne fisk holder til i fjorden og i den nedre del af åen og blev derfor tidligere kaldt "strandskalle" eller "Ejbygedde" (Ejbyge). Om foråret trækker rimten op i åen for at gyde i planter og træ-rødder ved brinkerne.

Aktiviteter

Det er en stor oplevelse at sejle gennem byen i kano og kajak. Man må sejle hele året fra Erik Bøghs Sti i Fruens Bøge og til Odense fjord. Men fra Brogårdsvej i Bellinge til Erik Bøghs Sti må man kun sejle i perioden fra 1. juni til 31. September.

Der er i sommerhalvåret mulighed for at leje robåde og vandcykler i Munke Mose eller sejle en tur med Odense Åfart mellem mosen og Fruens Bøge.

Der er gode muligheder for fiskeri i Odense Å, og man kan købe dagskort til de kommunale strækninger i lystfiskerforretninger. Det er især det glimrende fiskeri efter ørreder, der trækker. Mellem Munke Mose og Frederiksgade er det dog ikke tilladt at fiske.

Hvert år afholdes der i sensommeren Åregatta fra Skovsøen i Fruens Bøge til Munke Mose, hvor folk iført udklædning deltager med hjemmebyggede, ofte knapt så sejldygtige både.

